

Uzrokov je mnogo. Prvi pa je gotovo ta, da se zemljišča pri izročanju otrokom vse previsoko cenijo in ko se znesek razdeli med dediče, — mogoče da je bilo še kaj starega dolga, — koj na mah je mladi kmet zadolžen do vratu. Tu bi morali imeti cenilni možje mnogokrat bolj usmiljenje, če ne z mladim gospodarjem, pa s posestvom, da ga ne preobložijo z dolgovi; mladega kmeta pa tako rekoč pribijejo na križ, potisnejo v stiske in težave za celo življenje! Povsod bi morali imeti pred očmi misel, kako težavno je sedanji čas plačevati dolgove kmetu, ko komaj za domače potrebe prideluje. Sploh bi morali imeti cenilni možje vodilo, ne čeniti posestva, zlasti otrokom, kakor je v resnici vredno, ampak kolikor se dá z njega pridelki izplačati!

Če bodo ti tako primerno naložili stroškov, ne obupaj mladi kmet, temuč pomisli, da je vsak začetek težek, da so imeli tvoji predniki jednake težave, pa so jih z bistrim umom, trdno voljo in krepko dlano svojo vendar premagali! Skrbi, da boš svoje dolgove spravil v poštene roke, najbolje v kako slov. posojilnico, kjer obresti točno odštevaš; če pa količkaj mogoče, zmanjšuj o ugodni priliki tudi glavnico (kapital), dokler se ne postaviš popolnoma na la-tne noge! To so, mislim, najboljši sveti v tej vrsti stroškov.

Tretje vrste stroškov je plačilo služabnikom. Vsega ne more jeden človek storiti, ker je dovolj dela pri količkaj večjem gospodarstvu; in zato si mora kmet dobiti pomagačev-služabnikov. Toda ti so dandanes dragi! Znam za kraje po Slovenskem, kjer dobivajo moški po 50, 60, celo po 70 gold. letnega plačila, ženske pa po 25 do 35 gold. To je gotovo preobilno za kmeta, ki mora dostikrat skoro polovico dohodkov šteti služabnikom, da, pogosto sam stiskati, da more služabnike plačati. Vendar nekoliko se tudi tu dá pomagati s tem, da poleg primernejše plače obljubi kmet služabnikom kaj domače obleke, obuvala itd. Če je le mir, red in poštenje pri tebi doma, bodo pametni služabniki radi, če tudi boljši kup, pri tebi ostali.

Toda letni časi so kratki in marsikrat, posebno na jesen ima kmet toliko dela, da ga ne more zmagovati s svojo družino. Da se torej na pridelkih ne godi škoda, treba mu je najeti dninarjev, da se to ali ono delo prej dokonča. To je četrta vrsta gospodarskih stroškov, ki posebno pri večjih posestvih precej naraste. Toda varčen kmet si tudi tukaj nekoliko pomaga s tem, da dninarje dostikrat plača s pridelki n. pr. krompirjem, repo, sočivjem, sadjem itd. Siromašnemu kočarju in dni-narju to vse prav pride, kmetu pa takšno plačilo manj škoda dela, nego če vzame iz mošnje.

Če tudi se pridelka doma tu pa tam dosti živeža, vendar je treba kmetu še zmiraj kaj kupiti, če drugega ne, kakšen drobiž, sol in o večjih praznikih kaj bolj-sega. To je peta vrsta stroškov — za hrano. Planincem je zavoljo tega trda: treba kupiti — če ajde obilno ne nažanjejo — koruzo, pšeno in druge drobnosti, da ne vštevamo še kake pijače, katero mora skoro vsak večji kmet imeti doma za služabnike ob poletnem trdem delu. Ravno tu pri stroških za hrano se je treba kmetu najbolj varovati, da ne razvadi sebe in svoje družine, ker ravno ta vrsta stroškov je že marsikaterega kmeta pokopala v dolgove in mu vzela posestvo. Kolikor največ mogoče, naj se drži domačih pridelkov za hrano, ne pa kakor imajo po nekaterih krajih kmetje navado, kupovati si v prodajalnicah kavo in meso ter druge fine pa tudi drage jedi! Jeden kruh mora biti pri hiši, pa takšen, da ga vsak more jesti, namreč kakoršen se doma more pridelati. Tako sodi stari kmet o tem, in ta sodba starčka zdi se tudi meni najbolj primerna gledé vsake hrane na kmetih. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

»In tretjič nam skušnje, katere smo doživeli, jasno pričajo, da jim samim ni kaj za bandero, pod katero nas vabijo; kajti sami se ne drže načela, katero so napisali na bandero. Naši konservativni rodoljubi so več let z liberalnimi složno delali na narodnem polju. Liberalci njim ne morejo očitati in njim tudi niso očitali, da se bi bili v katerisikoli točki izneverili narodnemu programu, vendar so jih povsodi, kjer so le mogli, spodbijali ter si prizadevali vzeti njim ves vpliv na javno življenje. S tem pa jasno pričajo, da jim samim ni resnica s svojim narodnim programom, sicer bi jim bil kat. duhovnik, ki poleg svojega rodoljubja ves gori za svoj cerkveni poklic, enako ljub tovariš, kakor zdravnik ali advokat, ki poleg svojega rodoljubja gorita, eden za zdravniško učenost, drugi za paragrafe raznih zakonikov... Odločni katoliški možje mrzé jim torej le kar z avoljo vere, naj bi bili sicer še toliki rodoljubi...«

»Bandero te stranke torej nič drugega ni, nego zapeljiva zanjka, odločnim katoliškim rodoljubom nastavljena, da bi zatajili svoje verske in cerkvene dolžnosti, in verskim mlačežem kakor hlapci pri delu pomagali, kadar na narodnem polju med čisto pšenico rodoljubja sejejo plevel in zel onega vrtoglavnega liberalizma, kateri ni ne tič ne miš, marveč spaka vsega zdravega in doslednega mišljenja, vir vseh razprtij in nesreč, v katere je revna Evropa zabredla in se še vedno globokeje vgrezuje, pravi oče onega rudečega socializma, kateri bo morebiti že v kratkem njegovo dedščino nastopil na razvalinah podrtih cerkev in porušeni prestolov. Pod to bandero torej katolici, ki se zavedamo svojih verskih dolžnostij in ob cnem tudi zdravo pamet še čislamo, nikakor ne stopimo!« ...

»Tedad se pa ozmimo na bandero, ki ga odločni katoliški rodoljubi priporočajo z napisom: »Narodnost po sv. veri posvečena«. Prijazno vabimo može prve stranke, rekoč: Ker mi ne moremo stopiti pod vaše bandero, stopite vi pod naše. Narodnost je itak na našem, kakor na vašem praporu zapisana; da vam pa mi ponujamo narodnost celó posvečeno, s tem sodimo, da na svoji ceni ni zgubila, nego le pridobila... Obrnemo se torej do vseh katoliških Slovencev in jih kličemo v imenu mile domovine pod bandero, ki nam obeta brambo najzlahtnejših biserov: narodnosti in vere. Edinost v veri nas bo vodila k edinosti v narodnem delovanju, in edinost v veri bo privabila nebeski blagoslov na naše narodno delo!« ...

»Naše delovanje pa bodi zmerno in prizanesljivo. Resničen je prigovor: Zmotiti se, je slabost človeška, — a v zmoti trdovratnim ostati, je lastnost zavrženih duhov. Bodimo torej med seboj potrpljivi; motečih se nikar ne zasmehujmo, nego učimo jih in prepričujemo z ljubeznijo; kajti prepričanje se ne da prisiliti, ampak le z dokazi doseči; lažej pa bodo dokazi sprejeti, ako se nam v zmerni besedi polagajo na srce. Zmerno in spravljivo pa bodi zlasti naše pero; in če nas kdo s peresom razžali, nikar ne povračujemo hudega z hudim, vedoči, da se časih tudi nam, nehotečim, pero preostro zastavi...«

Pokojnik toži, da je na Slovenskem še le prav malo pravega narodnega značaja in tudi graja narodno vnemarnost pri volitvah. »Stoletne razmere bile so Slovincem tako neugodne, da se niso mogli krepko povzdigniti do temeljitega narodnega značaja, kajti sovraštvo med narodi in puhli liberalizem sta nam narod na vse strani tako razjedla in pokvarila,

da naše narodno delovanje mnogokrat pri slovenskem ljudstvu samem najde hujši upor, kakor od strani zunanjih nasprotnikov. Po naših mislih naj meri torej delovanje naših rodoljubov v prvi vrsti na to, dati našemu ljudstvu pravi jedernati narodni značaj. »Pilimo peg« slovenski jezik, pa še bolj skrbno — slovenski narodni značaj. Pometimo najpred vso nesnago izpred slovenskega praga!« ...

Glede volitev pravi: »Ni pameten mož, ni pošten rodoljub, ni dober kristijan, kdor se volitev ne udeležuje. Ali kaj nas uči skušnja? Uči nas, da Slovenci važnost volitev še vse premalo poznajo in cenijo. Je še namreč prav dosti gospodarjev na Slovenskem, ki ob času volitve modrujejo: Kaj bom hodil? Kaj se bom pričkal in prepiral? Bodo tudi brez mene opravili. Da! opravili bodo res tudi drugi brez tebe, — pa prav lahko da na tvojo veliko škodo, sramoto in nesrečo. Po takej vnemarnosti se namreč zgodi, da v občinskem in okrajnem zastopu, v deželnem in državnem zboru zvoznec nosijo možje, ki so zagrizeni sovražniki naroda našega in naše vere. Odtod tudi izvira, da še vedno ošabni tujci gospodarijo na slovenski zemlji, ti pa ubogi Slovenec, kakor zaničevan hlapec, pred njimi trepečeš! Zastonj se pritožuješ, da se ti krivica godi, da tujec pri mastni pečenki pri mizi sedi, ti domačin pa suhe kosti za vratni glodaš! Kar si sejal, to žanješ, in kakor si si postlal, tako boš ležal. — Zato slovenski gospodarji! naj zanaprej zmed vas ne izostane nobeden, kadarkoli se napove volitev; bodi-si že volitev za občinski ali okrajni zastop, ali za deželni zbor; kajti edino na volitvah je ležeče, da se v občini in deželi ali ohrani narodni in krščanski duh, ali pa se naša vera in narodnost z nogami tepta in preganja. — Trojno lastnost pa mora vsakdo imeti, da ga smete brez strahu voliti: biti more prebrisane glave — goreč domoljub — dober kristijan. Kdor ima vse tri lastnosti, volite ga; komur manjka ena sama, nikar ga ne volite!«^{*)} ...

Kosar tepe hudo kmete, ki zato nemščino v šolah želé, ker človek pred svetom več velja, ako nemški zna. »Taka misel — piše prelat — more le bahače slepiti in tepece premotiti, nikakor pa modrih in prebranih glav. Res si večje hvale, časti vreden, ako svoj materni jezik dobro in pravilno pisati znaš, poleg njega pa še tudi enega ali več tujih jezikov umeš, to je gotovo, temu nihče ne oporeka. Kmetje! ali pa morete reči, da se je le eden zmed vas v ljudski šoli dobro nemškega naučil? Ako pa ne, je-li morebiti to čast, da marsikdo nemščine komaj toliko ve, da za silo svoje ime nemški podpiše? Ali je to čast za tebe, ki si po šest in več let po šolskih klopéh drsal, slednjič nemških bukev ne veš niti brati, niti jih ne umeš; pri slovenskem branju pa tudi tako jecljaš in se spodtikaš, kakor otrok, ki se še le črke sestavljati uči? Si menda to šteješ v čast, da materni jezik govoriš popačeno, nepravilno in sirovo, nemškega pa tako lomiš, da vsacega smeh sili, kdor koli te sliši. Vsak omikani narod ljubi svoj jezik in si šteje v veselje in čast, če v njem lepoglasno in pravilno govoriti more, le Slovenec meni, da postane imenitnejši, ako jezik svoje matere zaničuje in si nemško šemo na lice vleče! ... Taka bedasta baharija dela nas Slovence pred drugimi narodi zasmehljive in zaničljive. Kdor bo tega spoštoval, kateri zaničuje sam sebe? In kdo nam bo branil našo narodnost, ako jo sami zatiramo.«^{*)} ...

Nasproti pa Kosar narodnih prenapetnežev tudi ne mara. »Prenapetneži prestopajo daleč meje dolžnosti. V narodnem oziru se kaže prenapetost pogostem v tem,

da mnogi svojo lastno narodnost črez vso mero visoko povzdignejo, dá, kakor malika jo molijo, vse druge narodnosti pa zaničujejo in zatirajo. Ne moremo tajiti, da je ravno v tem dandanešnji neugasljivo ognjišče vednih zdražb med nami, in vzrok, da se iz svojih rev izkopati in v blagoslovnih napravah napredovati ne moremo, prav v tem tudi, zlasti za naše cesarstvo, ena največjih nevarnosti za sedanji čas in menda še tudi za bodočnost. Le kdor, kadar stopi v javno življenje, drži v eni roki luč sv. vere Kristusove, z drugo roko pa se močno oklene Stola sv. Petra, na katerem sedi nezmotljivi tolmač božjih zapovedij in torej tudi naših dolžnosti, le tak mož se sam ne zmoti in drugih v zmoto ne zvodi, nego dela blagosloveno za državo in narod. . . .»^{*)}

Gospodarske stvari.

Kop gorice.

(Konec.)

Vsako tretje leto bi moral trs biti zagnojen, ali jeseni pri kotljenju (t. j. izkoplje se globoko jama za dve motiki, trs se osnaži in zagnoji), ali pa na pomlad pri kopi, ki se mora vsaj za poldrugo motiko globoko vsekati. Gnoja ne polagaj na trs, razun če je drn ali kompost, temuč med trs in gnoj položi tenek plast zgornje, postrgane zemlje, za njo se le nasiplji gnoj, namočen pepel ali kostenico.

Gospodar! Pri kopi moraš težake dobro nadzorovati. Ne pusti jim grdo lapati ali obrekovati in kleti, ker to je tudi za kopača greh. Ne pusti jim nemarnosti uganjati v gorici ali na potu, ker Bog vse vidi. Ne daj jim preveč pijače, ker zgodilo bi se, da ti kateri kopač poreče: »Kopati ne morem, bom rajši šel ležat.« Še hujše pa je, če se gospodar opijani, da delati ne more. Požrešnost je povsod grda in nevarna, ker mnogokrat napelje v krvavo tepenje in vnebokričeči umor. Greh tvojih kopačev so povod uime in navod toče. Saj nam sv. pismo spričuje, da je Bog črez Egipet točo usul zarad grehov prebivalcev. — Pa tudi pogojeno plačilo dajaj kopačem, pa tudi viničarju redno in pošteno!

2. Druga kop ali prekap. V gorici je vedno kako delo. Treba je kolje postaviti, ga pritrditi, ako ga je veter prevrgel, treba je locne povezati ali pa tudi že nove mladike privezati, da ti jih veter ne odlomi. Pri takem delu se zemlja zopet zmeži. Mnogokrat se že trava prikaže okoli trsa, kjer je najrodnejša zemlja. Zdaj bo treba zopet motiko vzeti in iti prekapat. To delo je veliko urnejše, kakor je prva kop bila, ker ti ni treba trsa globoko odkapati, ne trebiti, ne gnojiti; samo zemljo mu razrahljaj in travo podkopljaj, grabice dežja poravnaj, pa urno mahaj naprej in dobro pazi na mladike; ako so že dolge, jih h kolu privezi. Nekateri ob tej priliki ajdo nasejejo po gorici, da jo pozneje podkopajo za gnojilo, ali pa požanjejo za žganike. Nekateri še celo krompir v gorico sadijo, posebno ondi, kjer je že uska trs ugonobila. Take rastline vzamejo trsu mnogo jedij, zato tega umni vinorejci ne priporočajo.

Prekap nekoliko odlagaj, če tudi si rano pred vuzmom že kopal.

Viničarji navadno radi prekapljejo križevega in duhovskega tedna, ko se krompir že izcimi, da si ga poleg okopajo. Trojiški teden pa navadno dežuje, in novorazrahljana zemlja splava v grabo na travnike. Gospodar pa ima gole, preorane gorice. Prekapaj torej po Telovem, ko mimogredoči Bog pomiri dež in vetrove.

^{*)} Pridiga pri razkr. Slomš. spom. str. 13.

^{*)} Kat. cerkev str. 97 i. d.

^{*)} Drobt. 1865—66 str. 275.